

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АРГУМЕНТАЦІЇ”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни “Теорія і практика як аргументації” — сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної ознаки та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання самостійної роботи — засвоєння відповідних знань, їх закріплення та систематизація, а також застосування при виконанні практичних завдань.

Суть теорії і практики аргументації як юридичної дисципліни зумовлена тим, що вона є органічною складовою загальної теорії гносеології, адаптованої до потреб українського судочинства, змістом якої є її загальні і окремі завдання, предмет дослідження, наукові положення, методи, тактичні комбінації, прийоми та рекомендації, що застосовуються сторонами відповідно до особливостей закономірностей пізнання в певній формі українського судочинства, стадії процесу та конкретній ситуації, що склалась під час провадження справи.

Вивчаючи курс теорії і практики аргументації слід розуміти, що її загальні і спеціальні наукові положення, тактичні комбінації, методи, прийоми та рекомендації можуть базуватися виключно на загальній теорії гносеології, етичних і моральних засадах, високій теоретичній і професійній підготовці юристів.

Знання основ теорії і практики аргументації перш за все потрібні юристам, які здійснюють судочинство, виконують правозахисну функцію, а також сприяють досягненню завдань судочинства.

Програму курсу “Теорія і практика аргументації” розроблено відповідно до навчального плану. Теорія і практика аргументації як навчальна дисципліна містить систему теоретичних знань і практичних рекомендацій, спрямованих на формування у студентів усвідомленого і наукового підходу до вирішення тактичних і стратегічних завдань судочинства відповідно до процесуальних ситуацій, що склались у відповідній формі і стадії судочинства при провадженні конкретної справи.

Програма відповідає типовій моделі підготовки спеціаліста — юриста, відображаючи сучасні досягнення загальної теорії пізнання

Підготовлено професором кафедри правоохоронної діяльності
П. М. Кубрак

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності (протокол
№ 15 від 25.04.08)

Схвалено *Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом*

Кубрак П. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Теорія і практика аргументації” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 26 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, зміст дисципліни, теми самостійних робіт, методичні вказівки до написання самостійної роботи, питання для самоконтролю, практичні завдання, теми рефератів, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

і її законірності, що проявляються в доказуванні та іншій процесуальній діяльності в українському судочинстві.

Мета курсу: сформувати у студентів необхідні знання про основи теорії і практики аргументації для вирішення як тактичних, так і загальних завдань судочинства, зважаючи на особливості тієї процесуальної ситуації, що склалась під час провадження конкретної справи.

Завдання курсу: навчити студентів вмінно мислити науковими категоріями пізнання дійсності шляхом доказування і розв'язання конфліктних процесуальних ситуацій.

Вивчаючи теорію і практику аргументації, студенти

зобов'язані:

- чітко усвідомити завдання і цілі цієї дисципліни і професійно використовувати її рекомендації в практиці судочинства;

знати:

- основні категорії і поняття теорії і практики аргументації;
- основи її методів, рекомендацій, комбінацій і прийомів, необхідних для досягнення мети судочинства, шляхом розв'язання конкретних процесуальних ситуацій під час провадження справи.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни та цими методичними матеріалами.

Основними формами самостійної роботи студентів є:

- 1) опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних джерел;
- 2) вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;
- 3) виконання домашніх завдань;
- 4) підготовка для практичних занять;
- 5) підготовка до різних форм поточного контролю;
- 6) пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою;
- 7) написання реферату за заданою проблематикою;
- 8) аналітичний розгляд наукової публікації.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, відповідні нормативно-правові акти. Перевірка засвоєння знань здійснюється за допомогою питань для самоконтролю.

Виконання домашнього завдання має сприяти закріпленню та поглибленню теоретичних знань і вмінь студентів з навчального матері-

алу для самостійного опрацювання. Поряд з вивченням законодавства доречно вивчати і аналізувати також практику його реалізації, обставини і причини прийняття актів, які вивчаються, відношення до них практиків і громадськості. Вивченню підлягають у першу чергу чинні нормативно-правові акти. Серед об'єктів вивчення можуть бути також відмінені і такі, що фактично втратили значення, проекти актів з відповідного питання.

Практичні завдання (задачі) мають за мету закріпити теоретичні знання студентів, і головне — привчити їх до роботи з нормативними актами. Перш ніж приступити до вирішення задач, які відображають ситуацію, і з якими стикається практика судочинства, необхідно засвоїти теоретичні положення, пов'язані з окремими питаннями учасників, що здійснюють та беруть активну участь у судочинстві. Практичні завдання необхідно виконувати у формі розгорнутих мотивованих рішень. При виконанні домашніх завдань студенти повинні продемонструвати уміння самостійно аналізувати конкретні ситуації, аргументовано відповідати на поставлені в задачах питання, використовуючи відповідні нормативно-правові акти. Відповіді на питання повинні бути повними, обґрунтованими, необхідно також вказати на можливі порушення чинного законодавства. При цьому необхідно посилатися на конкретні статті, пункти нормативних актів.

Важливим засобом у засвоєнні знань є написання реферату, його необхідно починати з власного, добре продуманого вступу, де визначається мета дослідження, з максимально можливою точністю встановлюються рамки теми, що підлягає розгляду, визначаються методи їх дослідження. Вступ — це нібито перехідний місток до основного дослідження, в якому повинно бути відображено практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині роботи йдеться насамперед про зміст досліджуваної проблеми, а наслідком проведеного дослідження можуть бути пропозиції щодо реформи відповідних форм судочинства, як лягають в основу висновків.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів:

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору і може аргументовано її доводити;
- оцінка “добре” — загально рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні за-

вданий, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.

- оцінка “задовільно” – студент розкрив питання, загалом розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому пропускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;
- оцінка “незадовільно” – студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент, не розуміючи суті питання, не може зробити висновки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

“ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АРГУМЕНТАЦІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекції	ПЗ	Сам. роб.
1	2	3	4	5
	Змістовий модуль I. Поняття та напрями використання теорії і практики аргументації при здійсненні змагального судочинства в Україні			
1	Предмет, система, основні поняття та завдання курсу “Теорія і практика аргументації”	2	1	3
2	Співвідношення доказування і аргументації	2	1	3
	Змістовий модуль II. Напрями використання теорії і практики аргументації в кримінальному судочинстві України			
3	Предмет, зміст теорії і практики аргументації у кримінальному судочинстві	2	1	3

1	2	3	4	5
4	Інститут доказування у кримінальному судочинстві	2	1	3
5	Аргументація як основний засіб доведення певних тез та діяльності захисника у кримінальному процесі	2	1	3
	Змістовий модуль III. Використання методів теорії і практики аргументації у цивільному процесі України			
6	Предмет, зміст, завдання теорії і практики аргументації у цивільному судочинстві	1	1	3
7	Доказування у цивільному процесі	2	1	3
8	Поняття доказів та їх класифікація у цивільному процесі	2	1	3
9	Допустимість і належність доказів у цивільному судочинстві	1	1	3
10	Стратегія і тактика при провадженні цивільних справ	1	1	3
11	Тактика допиту свідків у цивільному процесі	1	1	5
	Змістовий модуль IV. Значення методології теорії і практики аргументації в господарському процесі			
12	Предмет, система та завдання теорії і практики аргументації у господарському процесі	1	1	4
13	Поняття та зміст доказування у господарському процесі	1	1	4
14	Поняття, система доказів та їх оцінка у господарському процесі	1	1	4
	Разом годин: 82	21	14	47

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль І. Поняття та напрями використання теорії і практики аргументації при здійсненні змагального судочинства в Україні

Тема 1. Предмет, система, основні поняття та завдання курсу “Теорія і практика аргументації”

Питання для самоконтролю

1. Поняття, система і завдання курсу “Теорія і практика аргументації”.
2. Предмет і методи курсу “Теорія і практика аргументації”.
3. Взаємозв'язок курсу “Теорія і практика аргументації” з іншими науками.
4. Поняття “аргументація”.
5. Переконання і фактори, що впливають на формування поняття “аргументація”.
6. Специфіка конструктивної та деструктивної критики.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Значення теорії і практики аргументації в українському судочинстві”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Гносеологічні основи теорії і практики аргументації в українському судочинстві”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. Гносеологічними основами курсу “Теорія і практика аргументації” є:
 - 1) загальна теорія пізнання;
 - 2) філософія;
 - 3) логіка;
 - 4) загальні наукові та спеціальні методи пізнання;
 - 5) теоретичні положення і практичні рекомендації судової психології та судової психіатрії і загальної теорії права;
 - 6) основний Закон України.
2. В теорії і практиці аргументації застосовуються такі закони логіки:
 - 1) тотожності;

- 2) несуперечності;
- 3) виключеного третього;
- 4) достатньої підстави і подвійного заперечення;
- 5) гіпотеза та аналогія;
- 6) інші.

Література [1; 12; 16; 19–21; 23; 25; 40]

Тема 2. Співвідношення доказування і аргументації

Питання для самоконтролю

1. Поняття, закони, методи та мета загальної теорії гносеології.
2. Поняття, закономірності та методологія доказування і його місце в загальній теорії людського пізнання.
3. Особливості людського пізнання шляхом доказування в українському судочинстві.
4. Співвідношення доказу і аргументу.
5. Методи загальної теорії пізнання.
6. Правила і помилки щодо тези доказу.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Співвідношення гносеології та доказування у судочинстві”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Співвідношення аргументації і доказування у судочинстві”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. До законів загальної теорії пізнання слід віднести:
 - 1) діалектичний;
 - 2) про загальний взаємозв'язок і взаємозалежність явищ природи і суспільства;
 - 3) про невпинний розвиток та зміну об'єктів пізнання;
 - 4) про властивість матерії відображатися;
 - 5) про перехід кількісних змін в якісні;
 - 6) про співвідношення проблем первинності матерії та ідеї.
2. Зміст логічного поняття доказу включає:
 - 1) логічну операцію обґрунтування істинності якого-небудь судження за допомогою інших істинних і пов'язаних з ним суджень;
 - 2) тезу – судження, істинність якого обґрунтовують у процесі аргументації;

- 3) аргументів — доводів або підстав доказу як вихідних теоретичних чи фактичних положень, за допомогою яких обґрунтовують тезу;
- 4) демонстрації, як з'ясування логічного зв'язку між аргументом і тезою;
- 5) фактичні дані;
- 6) юридичні підстави.

Література [1; 19–23; 30; 31; 40]

Змістовий модуль П. Напрями використання теорії і практики аргументації у кримінальному судочинстві України

Тема 3. Предмет, зміст теорії і практики аргументації у кримінальному судочинстві

Питання для самоконтролю

1. Закони, основи логіки в теорії і практиці аргументації.
2. Методи логіки в теорії і практиці аргументації.
3. Наукові основи філософії, психології та етики в теорії і практиці аргументації в кримінальному судочинстві.
4. Напрями використання дедукції, індукції та аналогії в теорії і практиці аргументації в кримінальному судочинстві.
5. Розуміння умовиводу в теорії та практиці аргументації в інтєресах кримінального судочинства.
6. Логічний вивід і проблема його розв'язання в теорії та практиці аргументації під час провадження кримінального процесу.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Основи логіки та теорії і практики аргументації у кримінальному судочинстві”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Сутність та призначення гіпотез у кримінальному судочинстві”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. Поняття в логічному розумінні, як форма відображення дійсності на певному ступені розвитку людства про певні об'єкти чи явища включає такі його складові:
 - 1) сукупність істотних ознак;
 - 2) сукупність загальних ознак;

- 3) зміст поняття;
 - 4) обсяг поняття;
 - 5) наявність зворотного відношення (взаємозв'язку) між змістом і його обсягом;
 - 6) форму існування поняття.
2. Відношення між поняттями характеризується:
- 1) сумісними поняттями;
 - 2) несумісними поняттями;
 - 3) тотожними поняттями;
 - 4) перехресними поняттями;
 - 5) поняттями, що перебувають у відношенні підпорядкування;
 - 6) судженнями.

Література [1–3; 10–12; 16; 19–22, 40]

Тема 4. Інститут доказування в кримінальному судочинстві

Питання для самоконтролю

1. Сутність закономірностей гносеології щодо наукового пізнання істини в кримінальному процесі шляхом доказування.
2. Основи кримінально-процесуального доказування.
3. Засоби, способи та суб'єкти кримінально-процесуального доказування. Моральні та етичні засади застосування психологічного впливу в процесі доказування.
4. Юридичні і фактичні умови набуття і втрати учасниками кримінального процесу своїх прав та обов'язків.
5. Юридичні і фактичні підстави участі в доказуванні в кримінальному процесі.
6. Наукові основи логіки під час доказування в кримінальному процесі.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Наукові основи пізнання істини в межах кримінального процесу”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Моральні та етичні межі застосування психологічного впливу під час доказування в кримінальних справах”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. Етичні критерії застосування психологічного впливу під час провадження процесуальних дій у кримінальному судочинстві передбачають:

- 1) керуватись людиномірним критерієм;
 - 2) виходити із загальної людської моралі, що базується на гуманності, милосердності та справедливості;
 - 3) діяти виключно в межах кримінально-процесуального права;
 - 4) не застосовувати обман, залякування, шантаж, фізичну силу;
 - 5) наявність можливості варіантів вибору домінантної поведінки;
 - 6) можливість обману, як одного із різновидів тактичних хитрощів в інтересах виконання завдань кримінального судочинства.
2. До змісту складових встановлення психологічного контакту можна віднести:
- 1) досконале знання обставин провадження кримінальної справи та вчинення злочину;
 - 2) досконале дослідження особи як об'єкта такого впливу;
 - 3) формування позитивного враження учасника, що застосовує такий вплив в очах об'єкта психологічного впливу;
 - 4) врахування законних інтересів об'єкта психологічного впливу;
 - 5) застосування методів психологічного впливу на стимулювання позитивної поведінки на об'єкт впливу;
 - 6) відверте ігнорування інтересів об'єкта психологічного впливу.

Література [1–3; 10; 16; 19; 22; 28; 30; 40]

Тема 5. Аргументація як основний засіб доведення певних тез та діяльності захисника у кримінальному процесі

Питання для самоконтролю

1. Захисник у кримінальному судочинстві і його значення в змаганьному і диспозитивному процесі.
2. Предмет і способи захисту в кримінальному процесі.
3. Використання наукових основ філософії, логіки, психології, психіатрії та криміналістики під час кримінально-процесуального доказування.
4. Моральні та етичні засади допустимості засобів і способів захисником під час провадження кримінальної справи.
5. Співвідношення функцій правосуддя і захисту в кримінальному процесі.

6. Основи людиномірності, етики під час провадження кримінального процесу.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Функції в кримінальному процесі України”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Змагальність і диспозитивність у кримінальному процесі”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. До змісту поняття змагальності належить:
 - 1) наявність диспозитивного методу правового регулювання в кримінальному процесі;
 - 2) наявність суду присяжних;
 - 3) при умові, що суд є лише арбітром між сторонами;
 - 4) при умові, що роль суду обмежується призначенням винного до покарання;
 - 5) при умові, що суд здійснюватиме свою функцію обов'язково дотримуючись вимог права та справедливості;
 - 6) при умові, що суд і надалі буде керуватись інквізиційно-обвинувальними началами під час здійснення ним правосуддя.
2. Значення криміналістики в теорії і практиці аргументації під час провадження кримінальної справи полягає:
 - 1) в тому, що предметом криміналістики є вивчення закономірностей злочинної поведінки;
 - 2) в тому, що вона досліджує закономірності і механізм відображення злочинної діяльності в джерелах інформації;
 - 3) в тому, що вона вивчає закономірності діяльності учасників у зв'язку з попередженням, розкриттям злочинів, їх розслідуванням;
 - 4) в тому, що вона на достатній емпіричній основі та закономірностях, розробляє засоби і методи з протидії злочинній діяльності;
 - 5) в тому, що розроблені нею засоби та методи з протидії злочинній діяльності забезпечують належне застосування норм кримінально-процесуального закону;
 - 6) вона має практичне значення лише в межах кримінального судочинства.

Література [1; 9–12; 14; 16; 17; 23; 28; 31; 40; 47]

Змістовий модуль III. Використання методів теорії і практики аргументації у цивільному процесі

Тема 6. Предмет, зміст, завдання теорії і практики аргументації у цивільному процесі

Питання для самоконтролю

1. Поняття, предмет, метод та завдання цивільного процесуального права.
2. Принципи цивільного процесуального права як основа теорії і практики аргументації в цивільному судочинстві.
3. Особливості теорії і практики аргументації в цивільному судочинстві.
4. Гносеологічні основи в теорії і практиці аргументації в цивільному судочинстві.
5. Основи логіки в теорії та практиці аргументації в цивільному судочинстві.
6. Використання знань психології і психіатрії в теорії і практиці аргументації в цивільному судочинстві.

Практичні завдання

1. Підготувати реферат на тему: “Диспозитивний метод і завдання в цивільному судочинстві”.
2. Підготувати реферат на тему: “Напрями використання теорії і практики аргументації в цивільному процесі України”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. Використання наукових основ логіки в цивільному процесі здійснюється в таких напрямках:
 - 1) в застосуванні понять логіки для обґрунтування позовних вимог;
 - 2) в застосуванні суджень логіки для обґрунтування і спростування позовних вимог;
 - 3) в застосуванні законів логіки для доказування в цивільному процесі;
 - 4) логічні основи доведення та спростування під час доказування в цивільному процесі;
 - 5) мистецтво поєднання в цивільному судочинстві;
 - 6) основи логіки під час провадження цивільної справи не мають практичного застосування.

2. До методів регулювання цивільно-процесуальних відносин слід віднести:

- 1) диспозитивний;
- 2) змагальний;
- 3) імперативний;
- 4) імперативно-диспозитивний;
- 5) змагально-диспозитивний;
- 6) дозволяння, зобов'язання, заборони і примушування.

Література [1; 4; 5; 16; 17; 19; 22; 23; 28]

Тема 7. Доказування в цивільному процесі

Питання для самоконтролю

1. Гносеологічні основи доказування в цивільному процесі як різновид людського пізнання.
2. Предмет, межі, засоби і способи доказування в цивільному процесі.
3. Використання логіки, психології, основ етики, криміналістики та інших наук під час доказування в цивільному процесі.
4. Логічні умовиводи під час пізнання істини в цивільному процесі.
5. Значення гіпотези під час доказування в цивільних справах.
6. Мистецтво поєднання в теорії і практиці аргументації під час провадження цивільної справи.

Практичні питання

1. Підготуйте реферат на тему: “Доказування в цивільному процесі як різновид загального людського пізнання”.
2. Підготуйте реферат на тему: “Логічні методи встановлення причинних зв'язків під час доказування в цивільних справах”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. В зміст поняття “доказ” слід включити:
 - 1) будь-які фактичні дані;
 - 2) будь-які фактичні дані, що вміщують відомості про обставини, які відносяться до предмета доказування у цивільній справі;
 - 3) будь-які фактичні дані, отримані з передбачених ЦПК України джерел;
 - 4) будь-які фактичні дані, одержані відповідним процесуальним способом;

- 5) будь-які фактичні дані, одержані у визначеному законом процесуальному порядку і можуть виступати засобом доказування в цивільній справі;
 - 6) є будь-яка оперативна-розшукова інформація, яка має відношення до цивільної справи.
2. В зміст логічного поняття гіпотези, як форми мислення, слід внести такі складові:
- 1) принципова можливість перевірити припущення, що оголошується гіпотезою;
 - 2) максимальна її загальність;
 - 3) наявність передбачувальної сили;
 - 4) принципова логічна простота;
 - 5) наступність, зв'язок висловлюваного припущення з попереднім знанням;
 - 6) види гіпотез.

Література [1–5; 16–17; 19; 22; 30; 32; 51–52]

Тема 8. Поняття доказів та їх класифікація в цивільному процесі

Питання для самоконтролю

1. Іносеологічна сутність доказу в цивільному процесі.
2. Доказ як засіб доказування в цивільному процесі.
3. Система доказів в цивільному процесі.
4. Поняття та система особистих доказів у цивільному процесі.
5. Пояснення сторін у цивільному процесі.
6. Пояснення третіх осіб при провадженні цивільної справи.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Засіб доказування в цивільному процесі”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Письмові документи в цивільному процесі”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь:

1. В систему доказів у цивільному процесі слід включити:
 - 1) документи;
 - 2) пояснення сторін, третіх осіб, їх представників;
 - 3) речові докази;
 - 4) висновки експерта;

- 5) показання свідків;
 - 6) показання обвинуваченого.
2. Докази в цивільному процесі класифікуються на такі види:
- 1) прями;
 - 2) непрямі;
 - 3) первинні;
 - 4) похідні;
 - 5) особисті та речові;
 - 6) обвинувальні та виправдувальні.

Література [1; 5; 16; 21; 22; 30]

Тема 9. Допустимість і належність доказів у цивільному судочинстві

Питання для самоконтролю

1. Поняття та правила оцінки доказів у цивільному процесі.
2. Правила належності доказу в цивільному процесі.
3. Вимоги допустимості доказу в цивільному процесі.
4. Поняття та система особистих доказів у цивільному процесі.
5. Пояснення сторін у цивільному процесі.
6. Пояснення третіх осіб та їх представників у цивільному процесі.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Аналогія права і аналогія закону щодо формування в цивільному процесі”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Характеристика доказів, отриманих за допомогою технічних засобів”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь.

1. До системи особистих доказів слід віднести:
 - 1) пояснення сторін;
 - 2) пояснення третіх сторін;
 - 3) пояснення представників сторін;
 - 4) показання свідків;
 - 5) висновки експертів;
 - 6) показання підсудного.
2. До критеріїв, що визначають похідні докази, слід віднести:
 - 1) ті, що характеризуються опосередкованістю;
 - 2) представлені у вигляді копій відповідних доказів;
 - 3) копіюють дані, одержані з інших джерел;
 - 4) вони відображають процес формування доказів;

- 5) вони сприяють правильному їх веденню, дослідженню та оцінюванню під час судового розгляду справи;
- 6) вони є першоджерелом фактичних даних.

Література [1; 5; 16; 17; 24; 28; 32; 51; 52]

Тема 10. Стратегія і тактика при провадженні цивільних справ

Питання для самоконтролю

1. Стратегія і тактика в цивільному процесі.
2. Тактика сторін під час провадження цивільної справи.
3. Тактичні комбінації, прийоми під час доказування при провадженні цивільної справи.
4. Тактика позивача у цивільному процесі.
5. Тактика відповідача у цивільному процесі.
6. Тактичні прийоми нападу в цивільному процесі.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: “Стратегія при провадженні цивільних справ”.
2. Підготуйте реферат за темою: “Тактика сторін у цивільному процесі”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь:

1. Принципи, що визначають успіх застосування тактичних прийомів у вирішенні цивільно-правового спору:
 - 1) раптовість;
 - 2) таємність;
 - 3) оперативність;
 - 4) плановість;
 - 5) надійність та ефективність;
 - 6) законність, доцільність та індивідуальність.
2. Психологічні аспекти судового розгляду справи суддею:
 - 1) суддя — це людина, яка вирішує не свій, а чужий цивільно-правовий спір;
 - 2) суддя — “господар становища”;
 - 3) суддя — це службова особа, яка діє відповідно до закону;
 - 4) з суддею не можна сперечатися, його можна тільки переконувати, застосовуючи: позитивне враження; замовчування по-милоку судді; залучення громадськості та засобів масової ін-

форматі; відвід судді; подання клопотань; заперечення проти дій судді та зауваження на протокол судового засідання, оскарження рішення суду;

- 5) рішення та більшість ухвал суду можна оскаржити;
- 6) робота з протилежною стороною.

Література [1; 5; 17; 19; 23; 26; 31; 51; 52]

Тема 11. Тактика допиту свідків у цивільному процесі

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види ситуацій, що виникають під час допиту свідків.
2. Тактичні методи, комбінації, прийоми, рекомендації, що знаходять застосування під час допиту.
3. Фактор раптовості, психологічний контакт, засоби психологічного впливу, як фактори, що сприяють розв’язуванню конфліктних процесуальних ситуацій в теорії і практиці аргументації під час допитів.
4. Підстави класифікації свідків у цивільному процесі.
5. Особливості процесуального порядку та тактики допиту іноземних громадян.
6. Етичні і моральні основи щодо допустимості тактичних прийомів під час допиту свідка.

Практичні завдання

1. Підготувати реферат за темою: “Поняття та складові змісту психологічного контакту, як структурний елемент тактичного прийому розв’язання конфліктних ситуацій, що виникають під час допиту”.
2. Підготувати реферат за темою: “Поняття та зміст тактичної комбінації під час допиту свідка в цивільному процесі”.

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь:

1. Тактика роботи з протилежною стороною:
 - 1) необхідність спілкування з протилежною стороною;
 - 2) не слід переходити на особистості;
 - 3) необхідність переконання не в суді, а поза судом;
 - 4) необхідність пропонування компромісу і ніколи не слід говорити “ніколи”;
- 5) необхідність передбачувати дії протилежної сторони для застосування адекватних контрзаходів;
- 6) принципи, закріплені в Конституції України.

2. Тактичні прийоми нападу в цивільному процесі:

- 1) заявлення цивільного позову, його корегування та забезпечення;
- 2) порушення справи з ініціативи інших осіб (наприклад, прокурором);
- 3) вибору відповідача;
- 4) обрання підсудності;
- 5) об'єднання та роз'єднання позовних вимог;
- 6) відмови від позовних вимог.

Література [1; 5; 17; 20; 23; 27; 31; 32; 36; 51; 52]

Змістовий модуль IV. Значення методології теорії і практики аргументації в господарському процесі

Тема 12. Предмет, система та завдання теорії і практики аргументації у господарському процесі

Питання для самоконтролю

1. Поняття господарського процесу, його система, предмет і завдання. Принципи та їх значення в господарському процесі.
2. Суб'єкти в господарському процесі України.
3. Завдання теорії і практики аргументації в господарському процесі.
4. Поняття та джерела господарського процесуального права.
5. Поняття правосуддя в господарських справах;
6. Форми господарського судового процесу.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: "Юридичні і фактичні підстави для учасників господарського процесу".
2. Підготуйте реферат за темою: "Юридичні і фактичні підстави для виникнення господарсько-процесуальних відносин".

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь:

1. Досудове врегулювання господарських спорів включає:
 - 1) у випадках, передбачених ГПК України;
 - 2) за домовленістю сторін;
 - 3) якщо це обумовлено договором;
 - 4) порядок визначається ГЦПК України, якщо він не передбачений іншим законодавством;
 - 5) шляхом пред'явлення претензії;

6) такий порядок поширюється і на спори про визнання договірних дій недійсними.

2. Подання позову, порушення провадження у справі та підготовка матеріалів до розгляду у першій інстанції включає складові:

- 1) подання позову;
- 2) подання зустрічного позову;
- 3) прийняття позовної заяви або відмова у її прийнятті;
- 4) порушення провадження в справі та дії судді при підготовці справи до розгляду;
- 5) забезпечення позову;
- 6) постановлення рішення у справі.

Література [1; 6; 7; 12; 17; 43; 44]

Тема 13. Поняття та зміст доказування у господарському процесі

Питання для самоконтролю

1. Поняття доказування в господарському процесі і його співвідношення із загальною теорією пізнання.
2. Структура доказування в господарському процесі і його гносеологічні основи.
3. Способи та суб'єкти доказування в господарському процесі.
4. Участь у господарському процесі судового експерта.
5. Представники сторін і третіх осіб.
6. Предмет та межі доказування у господарському процесі.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: "Формування доказів у господарському процесі".
2. Підготуйте реферат за темою: "Використання загальної теорії пізнання в інтересах доказування в господарському процесі".

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь:

1. До способів доказування в господарському процесі слід віднести:
 - 1) витребування доказів;
 - 2) огляд та дослідження письмових і речових доказів;
 - 3) призначення судової експертизи;
 - 4) допит свідків;
 - 5) відбирання пояснень у сторін, третіх осіб та їх представників;
 - 6) обшук.

2. Зміст предмета доказування в господарському процесі повинен включати такі складові:
- 1) коло фактів, що мають значення для вирішення справи;
 - 2) коло фактів матеріально-правового значення;
 - 3) коло фактів матеріально-правового значення, що підлягають з'ясуванню;
 - 4) коло фактів матеріально-правового значення, які підлягають з'ясуванню у зв'язку з необхідністю вирішення справи по суті;
 - 5) коло фактів матеріально-правового значення, без яких суд не може з'ясувати факт існування спірного суб'єктивного права, за захистом якого позивач звернувся до суду;
 - 6) обставини, що входять до змісту конкретного складу злочину.

Тема 14. Поняття, система доказів та їх оцінка у господарському процесі

Питання для самоконтролю

1. Поняття, система та значення доказів у господарському процесі.
2. Характеристика змісту доказів у господарському процесі.
3. Поняття та правила оцінки доказів у господарському процесі.
4. Гносеологічна сутність доказу у господарському процесі;
5. Співвідношення доказу і аргументу в господарському процесі;
6. Речові докази в господарському процесі.

Практичні завдання

1. Підготуйте реферат за темою: "Письмові докази в господарському процесі".
2. Підготуйте реферат за темою: "Огляд та дослідження письмових і речових доказів в господарському процесі".

Тестові завдання

Вкажіть правильну відповідь:

1. В зміст поняття "Доказ" у господарському процесі, слід включити складові:
 - 1) будь-які фактичні дані;
 - 2) будь-які фактичні дані, що мають відношення до предмета доказування в господарській справі;
 - 3) будь-які фактичні дані, одержані з визначених законом процесуальних джерел;

- 4) будь-які фактичні дані, одержані у визначеному законом процесуальному порядку.
- 5) будь-які фактичні дані, за допомогою яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність значущих для справи обставин;
- 6) будь-які фактичні дані, що не охоплюються предметом доказування у господарській справі.

2. Система доказів у господарському процесі передбачає таку їх класифікацію:

- 1) стосовно предмета доказування — на прямих і побічних;
- 2) стосовно до першоджерела доказу — на первинні та похідні;
- 3) особисті докази;
- 4) речові докази;
- 5) змішані докази;
- 6) в законодавстві не передбачено визначення поняття та "система доказів".

Література [1; 12; 15–17; 43; 44]

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ**

Реферат — це самостійне дослідження одного з актуальних питань курсу "Теорія і практика аргументації", захистом якого та складанням залку завершується вивчення дисципліни.

Мета реферату — допомогти студентам глибше засвоїти найважливіші питання курсу "Теорія і практика аргументації", перевірити їх уміння самостійно викладати теоретичні положення, працювати з літературою, нормативним матеріалом, правильно застосовувати і тлумачити чинне законодавство.

Перш ніж почати роботу над рефератом, необхідно уважно ознайомитися з методичними вказівками, вивчити відповідні розділи в підручниках, і спеціальну літературу. Також необхідно уважно ознайомитися з чинним законодавством і практикою його застосування.

Найпоширенішою помилкою при написанні рефератів є механічне переписування тексту з навчальної, спеціальної або довідкової літератури. Студентам слід з'ясувати суть питання, що досліджується в рефераті.

Розкриваючи теоретичні питання, слухачі повинні прагнути до максимального повного і чіткого дослідження. При цьому важливо по-

казати можливі відмінності в трактуванні положень, що досліджуються, дати порівняльний аналіз питань, які висвітлюються в спеціальній літературі.

Студентам під час роботи над рефератом, потрібно не лише опанувати основний зміст обраної теми, а й творчо підійти до аналізу фактичного матеріалу, установити зв'язки і закономірності, зробити практичні висновки.

Обсяг реферату — 12 аркушів формату А4 друкованого, або 15 аркушів рукописного тексту. На титульній сторінці повинні бути такі реквізити: назва навчального закладу, назва дисципліни, з якої виконується реферат, прізвище та ініціали виконавця, номер групи, курс. Якщо при написанні роботи використовуються монографічні видання, статті тощо, студент має робити відповідні посилання, зазначаючи всі дані використаного джерела. На кожному аркуші мають бути поля у 2,5 см.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР) України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (із змін, і доповн., внесеними Законом України від 8 груд. 2004 р. № 2222-IV).
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — № 25. — Ст. 131.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1961. — Ст. 31.
4. Цивільний кодекс України // ВВР України. — 2003. — № № 40–44. — Ст. 356.
5. Цивільно-процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV.
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (вступив в силу 1 січ. 2004 р.).
7. Господарський процесуальний кодекс України // ВВР України. — 1992. — № 6. — Ст. 56 (з наступ. змін.)
8. Закон України “Про судочинство в Україні” // ВВР України. — 2002. — № 27 — 28. — Ст. 180 (з наступ. змін.).
9. Закон України “Про адвокатуру” // ВВР України. — 1993. — № 9. — Ст. 62 (з наступ. змін.).

10. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” // ВВР України. — 1992. — № 22. — Ст. 303 (з наступ. змін.).
 11. Закон України “Про боротьбу з корупцією” // ВВР України. — 1995. — № 34. — Ст. 266. (з наступ. змін.).
 12. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про застосування Конституції при здійсненні правосуддя” від 1 листоп. 1996 р. № 9.
 13. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина” від 18 квіт. 1997 р. № 9.
 14. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві” від 24 жовт. 2003 р. № 8.
 15. Постанова Пленуму Верховного Суду (УРСР) “Про судові рішення” від 29 груд. 1976 р. № 11.
 16. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах встановлення фактів, що мають юридичне значення” від 31 берез. 1995 р. № 4.
- Основна*
17. Конституція України (з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду України). — Харків: Інформ.-прав. центр “Ксілон”, 2006. — 376 с.
 18. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України // за заг. ред. В. Г. Гончаренка, М. О. Потєбенька. — К.: Форум, 2001.
 19. Алексєєв А. П. Аргументація. Познання. Общєне. — М., 1991. — 150 с.
 20. Аристотель. Риторик // Античные риторики / Под ред. А. Тахова. — М.: Изд.-во МГУ, 1978. — 287 с.
 21. Анталогия мировой философии: В 4 т. — М., 1970.
 22. Асмус В. Ф. Логика. — М., 1947. — 477 с.
 23. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности. — М.: Наука, 1980.
 24. Андрушко А. В., Білузов Ю. В. та ін. Цивільний процес: Навч. посіб. — К.: Прецедент, 2006. — 293 с.
 25. Белкин Р. С. Криміналістика: проблеми, тенденції, перспективи. Общая и частные теории. — М.: Юрид. лит., 1987. — 302 с.

26. *Бахин В. П., Биленчук П. Д., Кузьмичев В. С.* Криминалистические приемы и средства разрешения следственных ситуаций: Учеб. пособие. — К.: КВШ МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1991. — 104 с.
27. *Биленчук П. Д., Гель А. П. С. Семаков Г. С.* Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів. — К.: МАУП, 2007. — 512 с.
28. *Белкин Р. С.* Теория доказывания. — М.: Норма, 1999. — 497 с.
29. *Бичко І. В. та ін.* Філософія: Курс лекцій. — К.: Либідь, 1993. — 578 с.
30. *Борель Э.* Вероятность и достоверность: Пер. с фр. — М.: Наука, 1964. — 120 с.
31. *Бентам И.* (по изд. Дюмона). О судебных доказательствах. (Трактат); Пер. с фр. — К., 1876. — 423 с.
32. *Васильев В. Л.* Юридическая психология. — СПб.: Питер-Пресс, 1997. — 656 с.
33. *Голованов В. Н.* Законы в системе научного знания. — М.: Мысль, 1970. — 231 с.
34. *Зейкан Я. П.* Науково-практичний коментар до Цивільно-процесуального кодексу України. — К.: Юрид. практика, 2006. — 560 с.
29. *Коваленко Є. Г., Малярченко В. Т.* Кримінальний процес України: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 704 с.
35. *Котов Д. П., Шиханцов Г. Г.* Психология следователя. — Воронеж, 1977. — 120 с.
31. *Карнеги Дейл.* Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей / Пер. с англ. Ф. П. Красавина. — К.: Наук. думка, 1989. — 224 с.
36. *Коновалова В. Е.* Психология в расследовании преступлений. — Харьков: Выща шк. — 1978. — 143 с.
37. *Кони А. Ф.* Нравственные начала в уголовном процессе // Сочинения: В 8 т. — Т. 4. — М.: Юрид. лит., 1967.
38. *Лисиченко В. К., Шехавиц Р. М.* Основы преодоления протидії розслідуванню корисливо-наслідницьких злочинів, вчинених організованими групами, злочинними організаціями: Навч. посіб. — Луганськ.: Акад. МВС України, 2004. — 173 с.
39. *Лисиченко В. К., Когутич І. І.* Негативні обставини та їх значення в розслідуванні злочинів. — К.: ДІА, 2002. — 182 с.

40. *Михеенко М. М.* Гносеологическая и юридическая сущность уголовно-процессуального доказывания // Пробл. розвитку кримін. процесу в Україні. — К.: Юрінком Інтер, 1999. — С. 100–108.
41. *Мельник М. І., Редька А. І., Хавронюк М. І.* Науково-практичний коментар Закону України “Про боротьбу з корупцією”. — К.: Атака, 2003. — 320 с.
42. *Малярченко М. Т.* Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: Теорія і практика: Монографія. — К.: Ін Юре, 2004. — 544 с.
43. *Мамутов В. К.* Хозяйственное право: Учебник. — К.: Юринком Інтер, 2002. — 899 с.
44. *Притика Д. М., Тітов М. І. та ін.* Науково-практичний коментар Господарсько-процесуального кодексу України. — Харків: Консул, 2002. — 320 с.
45. *Пецак Ян.* Следственные версии. Криминалистическое исследование / Пер. со слов. А. М. Ларина. — М.: Прогресс, 1976. — 194 с.
46. *Подголин Е. Е.* Тактика следственных действий: Учеб.-практ. пособие / Под ред. И. С. Быховского. — К., 1997. — 71 с.
47. *Пелюшко В. О.* Предмет захисту та його доказування в кримінальній справі: Монографія. — К.: Прецедент, 2005. — 232 с.
48. *Тертишник В. М.* Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. — К.: А. С. К., 2004. — 1056 с.
49. *Тертишник В. М., Сльсько С. В.* Теория доказательств: Учеб. изд. — Харків: Арсис, 1998. — 256 с.
50. *Фурса С. Я., Фурса Є. І.* Адвокат у цивільному процесі: Наук.-практ. посіб. — К., 2006. — 448 с.
51. *Фурса С. Я., Цюра Т. В.* Докази і доказування у цивільному процесі: Наук.-практ. посіб. — К.: КНТ, 2005. — 256 с.
52. *Шумило М. Є.* Реабілітація в кримінальному процесі України: Монографія. — Харків: Арсис, 2001. — 320 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Зміст дисципліни “Теорія і практика аргументації”	6
Теми самостійної роботи студентів.....	8
Методичні вказівки до підготовки рефератів	23
Список літератури	24

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *І. О. Музика*

Зам. № ВКЦ-4304

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний.

Наклад 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*